

Om återkrav från Kulturrådet

Vi har noterat att många artister och arrangörer drabbats av återkrav från Kulturrådet, där den lagliga grunden för kraven framstår som högst tveksam. Baserat på vår förhållandevis stora erfarenhet av arbete med denna typ av frågor är vår bedömning att det ofta bör finnas goda chanser att "vinna" mot rådet.

Strax efter Covid-19-pandemins utbrott i Sverige under våren 2020 beslutade regeringen om ett antal förbud och restriktioner mot att samla människor på en och samma plats. Kulturevenemangen drabbades särskilt hårt av detta. Som kompensation beslutade regeringen därför om ett riktat stöd till de aktörer som anordnar kulturevenemang.

De närmare reglerna kring vem som skulle få stödet togs in i en särskild förordning¹, där myndigheten Kulturrådet² fick uppdraget att besluta om, och hantera utbetalningarna av, stöd. Så här i efterhand verkar det som om man på Kulturrådet inte var helt förberedda på antalet ansökningar om stöd som skulle komma in. I vilket fall valde rådet att inte bedöma och lämna motivering för varje enskild ansökan, utan upprättade i stället gemensamma beslut, med en helt standardiserad motivering, för ett mycket stort antal ansökningar. Enligt vår uppfattning är det tveksamt om den här hanteringen varit laglig.

Men idag kanske den stora frågan inte längre rör ansökan om stöd, utan *återkrav*. I de ärenden där vi hjälpt artister och arrangörer har vi nämligen noterat att Kulturrådet, med start under den gångna våren, börjat fatta beslut om återkrav. I dessa ärenden kräver Kulturrådet alltså att det stöd som redan betalats ut ska återbetalas.

Eftersom återkrav i regel är någonting väldigt kännbart och betungande, finns särskilda regler som begränsar hur och när myndigheter får besluta om återkrav. Dessa är till för att skydda enskilda personer och företags rättssäkerhet, vilket är någonting svensk rätt håller högt.

Vad krävs då för att Kulturrådet ska kunna "ändra sig" och besluta om att en person eller företag som ansökt och beviljats stöd ska betala tillbaka stödet? Räcker det att rådet gör en ny bedömning och nu kommer fram till att personen eller företaget egentligen inte hade rätt till stöd? Nej, det är inte tillräckligt.

För att Kulturrådet ska ha rätt att besluta om återkrav krävs att mottagaren av stödet orsakat att stödet lämnats på felaktig grund, genom att ge in en *oriktig uppgift* till Kulturrådet. Den som sökt stöd ska alltså i sin ansökan ha uppgett någonting som inte är korrekt, vilket orsakat att stödet betalats ut, fast mottagaren egentligen inte hade rätt till stödet.

Den bedömning Kulturrådet ska göra för att kunna besluta om återkrav är alltså inte om mottagaren hade rätt till stödet eller inte, utan endast om mottagaren lämnat en oriktig uppgift.

¹ Förordningen (2020:246) om statligt stöd för kulturevenemang som har ställts in eller skjutits upp med anledning av spridningen av sjukdomen covid-19.

² Statens kulturråd.

Här är det viktigt att känna till att bevisbördan för att oriktig uppgift lämnats ligger hos Kulturrådet. Det innebär att det inte är mottagaren av stöd som behöver bevisa att uppgifterna som denne lämnade i sin ansökan var korrekta. Det är i stället Kulturrådet som behöver bevisa att uppgifterna som lämnades *inte* var korrekta.

I de ärenden där vi varit involverade har vi hittills inte sett att Kulturrådet ens gjort försök att bevisa detta. Kulturrådet verkar alltså av någon anledning inte ta hänsyn till att det är Kulturrådet, inte de enskilda artisterna eller arrangörerna, som ska bevisa att stöd lämnats baserat på felaktiga uppgifter. Som enskild artist eller arrangör är det därför extra viktigt att vara vaksam på detta, och protestera om det är så att man fått ett beslut om återkrav, där Kulturrådet inte noga redovisat vilken oriktig uppgift de anser ha lämnats.

I de ärenden vi varit involverade i har vi även sett att Kulturrådet ägnar sig åt någonting de benämner "vinstkontroll". Som vi förstår Kulturrådet är rådet nämligen av uppfattningen att den som mottagit stöd inte samtidigt får ha gått med "vinst", dvs. att årets resultat inte får ha varit positivt. Om resultatet varit positivt kräver Kulturrådet därför i princip tillbaka så stor del av stödet att årets resultat blir 0. I praktiken tillämpar Kulturrådet alltså en form av vinstförbud.

Hur ser då lagstödet för detta vinstförbud ut? I förordningen Kulturrådet tillämpar talas om att stöd får lämnas för att ersätta "intäktsbortfall" men inte för "utebliven vinst". I juridiska sammanhang brukar utebliven vinst ta sikte på vinsten i ett specifikt kontrakt. Årets vinst brukar i juridiska sammanhang i stället benämnas "årets resultat". Tolkningen av just den här regeln har såvitt vi vet inte prövats i domstol, men mycket tyder på att Kulturrådet tolkar regeln fel, och att hela vinstkontrollen därför är olaglig.

Följdfrågan blir hur som helst hur vinstförbudet förhåller sig till kravet på oriktig uppgift. Om ett bolag gått med vinst eller förlust vet man ju först i efterhand, och är knappast någonting som angetts vid ansökan om stöd till Kulturrådet. Har man då verkligen lämnat en oriktig uppgift bara för att Kulturrådet i efterhand kommer fram till att bolaget gått med vinst? Sannolikt nej. I så fall saknar Kulturrådet rätt att kräva stöd tillbaka.

Har man väl bestämt sig för att inte acceptera Kulturrådets beslut finns olika vägar att gå. Den "vanliga" vägen om man är missnöjd med en myndighets beslut är att överklaga till förvaltningsdomstol. I den förordning som reglerar stödet finns visserligen en regel som säger att Kulturrådets beslut inte får överklagas. Enligt vår bedömning går beslutet dock antagligen att överklaga ändå, eftersom det finns grundläggande principer om rätt till prövning i domstol som "trumfar" andra regler. Dessa principer kan sannolikt bli tillämpliga nu.

Det finns alltså väldigt mycket att säga om Kulturrådets hantering av utbetalningarna och återkraven av stöd. Vi förstår att det ofta kan kännas svårt att som enskild person eller företagare gå emot myndigheter, men i detta fall kan det nog ofta finnas stora chanser till framgång för den som är villig att utmana rådet.

Avslutningsvis får vi betona att det vi skrivit ovan är vår helt allmänna uppfattning kring de här frågorna och att det inte får ses som specifik rådgivning, utan att varje fall är unikt och behöver analyseras för sig baserat på de specifika omständigheterna i det enskilda fallet.

Om du önskar vår hjälp i ett ärende gentemot Kulturrådet hjälper vi gärna till.
Kontaktuppgifter anges nedan.

Mikael Ericson och Ola Avdic är advokater med specialisering på olika typer av konflikter, bland annat gentemot myndigheter.

Mikael Ericson
mikael.ericson@andulf.com
073 – 37 37 022

Ola Avdic
ola.avdic@andulf.com
073 – 37 37 026